

“VE LÂ SİYYEMÂ”
(ولا سيما)
EDATI ÜZERİNE BAZI
NOTLAR*

Kâmil el-Gazzî
Çev. Mehmet Yavuz**

Özet

Bu makalede, Türkçe’de “özellikle/bilhassa” anlamına gelen ve Arap dilcileri arasında gerek anlamı ve gerekse etimolojisi bakımından tartışmalara konu olan “ve lâ siyyemâ” edatı ele alınmıştır. Yazar, öncelikle bu edatın kökü, i’râbı, şiir ve nesirde farklı şekillerdeki kullanımı ve anlamları üzerinde durmuş, dilcilerin bu husustaki farklı görüşlerine yer vererek konuyu sade ve anlaşılır bir üslupla ilgililerin dikkatine sunmuştur.

Anahtar kelimeler: Özellikle, Ve lâ siyyemâ, Arapça edat.

Abstract

In this article, the preposition of “ve la siyyema” which means “especially” in Turkish and takes place in arguments among Arab linguists whether its meaning or etymology is dealt with. Firstly, writer focuses on the origin of this preposition, its i’ rab, the different forms of usage and meaning in poem and prose. Also by mentioning the different opinions of linguists in that subject, he presents it with mere and clear manner.

Key words: especially, Ve la siyyema, Arabic preposition

* Bu makale, “Kelimetun fi ve lâ siyyemâ” adıyla *el-Mecma’u’l-İlmiyyi’l-Arabî* adlı dergide yayınlanmıştır, (sayı: IV, s. 300-308, Dimeşk 1926).

** Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü.

1. Bu edatı ilk kullanan:

Bu kelimeyi bu şekliyle ilk kullanan kişi, İmru'l-Kays el-Kindî'dir¹. Bunu, dilci Sa'leb'in² şu ifadesinden anlamaktayız: "Kim bu kelimeyi İmru'l-Kays'in³ ولاسبما يوم "şeklindeki kullanımından farklı olarak kullanırsa, hata etmiş olur"⁴. Şayet Sa'leb veya diğer önde gelen dilciler, bu kelimeyi İmru'l-Kays'tan önce başka bir cahiliye şairinin kullandığını kesin olarak bilmiş olsalardı, o kişinin kullandığı şekli bu hususta uyulması gereken bir örnek olarak alırlardı. Bu bakımdan şiirinde bu kelimeyi kullanan her şair mutlaka İmru'l-Kays'tan sonradır. Eğer şair kelimeyi tıpkı İmru'l-Kays gibi kullandıysa dilciler bunun doğruluğu hususunda görüş birliği etmişler, ancak farklı kullandıysa; bazıları bunu, ilk kullananinkine aykırı düştüğü için yanlış, bazıları da farklı kullananın da aynen İmru'l-Kays gibi diline güvenilir fasih bir cahiliye arabı (şairi) olduğu gerekçesiyle doğru kabul etmişlerdir. Bu husus daha sonra etraflı bir şekilde yeniden ele alınacaktır.

2. Bu edatın gerek nesir gerekse şiirde az kullanılması:

لاسيما edati, Kur'ân'da ve altı hadis kitabında geçmediği gibi büyük ediplerin eserlerinde de kullanılmamıştır. Üstelik birçok hacimli edebiyat eserinde de bu edat yoktur. Hatta bunların bazılarında sadece bir veya iki defa geçmektedir. Nitekim el-Câhiz'in et-Tâc'ında ve el-Ma'arrî'nin er-Resâ'il'inde bir defa ve o da "vâv"sız olarak (لاسيما) şeklinde geçmiştir. Bu kelime Cerîr, Ferazdak ve el-Ahtal'ın divanlarında geçmediği gibi el-Muberrid'in el-Kâmil'indeki şiirlerde, Ebu't-Tayyib ve et-Tâ'î'nin divanlarında, yine et-Tâ'î'nin Hamâse'sinde ve el-Buhturî'nin Divan'ında ve Hamâse'sinde de hiç kullanılmamıştır.

3. Bu makalenin yazılma sebebi:

Biraz önce söylediğimiz gibi bu edat gerek nazım gerek nesirde kullanımı çok nadir olmasına rağmen bazen şair veya yazar, bir manayı diğerine veya bir

¹ Ebû Vehb İmru'l-Kays b. Hucur (ö. 540).

² Ebu'l-'Abbâs Ahmed b. Yahya (ö. 291/904).

³ İmru'l-Kays, *Divan* (tah. 'Omar Fârûk et-Tabbâ'), Dâru'l-Kalem, Beyrut, tsz., s. 94.

⁴ İbn Hişam, *Muğni'l-lebib* (tah. Muhammed Muhyeddîn Abdulhamîd), I-II, Kahire, tsz, I, 139-140.

kelimenin anlamını diğerine öncelemek isteyip, bu kelimeyi kullanmak zorunda kaldığında bunu, İmru'l-Kays'ın kullandığı şekilde “vâv”sız veya hem “vâv”sız ve “lâm”sız kullanımı arasında, ayrıca şiirde veznin tayininde arz ettiği önem bağlamında “yâ”nın şeddeli veya şeddesiz kullanımı arasında tereddüt etmiştir. Diğer taraftan öğrenciler de bu kelimenin unsurları, irabı ve onunla ilgili diğer hususlarda da hocalarına sorular sormakta ve hocalar bunlara cevap vermekte zorlanmaktadırlar. Dolayısıyla bu kelime hakkında yeterli bilgi edinmek isteyenler için bunun çekimi, aslı, irabı, anlamları ve diğer hususlarını burada ele aldım.

Ancak burada konuyu fazla uzatmadan işin doğrusunu kısaca özetlemekle yetindim. Çünkü nahve dair yazılan bir takım kitap ve risalelerde iyi ile kötü, doğru ile yanlış, birbirine karıştırılmış ve bunları yazanlar, ortalıkta hedefsiz dolanan şaşkın varlıklar durumuna düşmüşler ve bu hususta doğru neticeye ulaşamamışlardır.

4. لا سِيْمَا istisna edatı değildir:

Bana göre bu kelime bir istisna edatı değildir ve bununla istisna yapmak gramer bakımından da doğru değildir. Zira istisna, لا 'nın sonrasını öncesinin hükmünden çıkarmaktır. لا سِيْمَا da, لا da olduğu gibi sonrasını öncesinin hükmünden çıkarma anlamı yoktur. Aksine لا سِيْمَا, sonrasının öncesine evleviyetle tercih edildiğini ifade etmektedir. Böyle bir anlamın, istisna ile kastedilen anlamla bir ilgisinin olmadığı açıktır. Ne var ki nahiv bilginleri, bu kelimenin sonrasının, öncesinden evleviyet anlamı itibarıyla farklılığını gözönüne alarak bunu bir nevi istisnaya benzetmişler ve kelimeyi de eserlerinde istisna bahsinde ele almışlardır.

5. سِيْمَا nin çekimi:

سِيْمَا kelimesinin kök orta harfi vâv'dır. Çünkü bu kökün استويا , استويا gibi türevlerinde orta harf olan bu vâv açıkça görülmektedir. Buna göre kelimenin kökü سِيْمَا olup vezin, anlam ve kapalılık bakımından مِثْل kelimesi gibidir. سِيْمَا kelimesinde yapılan (i'lâl)ın aynısı burada da yapılmıştır. Yani kelime yâ'dan önce sakın bir vâv bulunduğu için bu vâv, yâ'ya döndürülmüş ve kelime سِيْمَا olmuştur. Basra dil mektebinin önde gelen

dilcilerine göre سيد kelimesinin aslı قَيْعِن vezninde سَيَّود olup vâv yâ'ya döndürülmüş ve diğer yâ ile kaynaştırılmıştır. Kelimede yapılan bu işlem de “Bir kelimede vâv ve yâ birlikte bulunur ve bunlardan biri sakın olursa vâv yâ'ya döndürülür ve sonra da iki harf kaynaştırılır ” şeklindeki sarf kuralına dayanmaktadır. Kelimede vâv, ister طَى ve لَى masdarlarında olduğu gibi -ki bunların aslı طَوِيٌّ ve لَوِيٌّ dür- önce, ister سيد ve ميت kelimelerinde olduğu gibi sonra olsun, bunlar ve benzerlerinde vâv daima yâ'ya dönüştürülür. Çünkü vâv, yâ'ya göre daha ağır bir harf olduğundan bu işlemle kelimede bir nevi telaffuz kolaylığı sağlanmak istenmiştir.

6. سِيَّ' nin tesniyesi:

Bu kelime سَيَّان şeklinde tesniye olur ve bu durumda aynı مَيْل kelimesi gibi tamlayana (muzafun ileyh) gerek duymaz. Ka'b b. Mâlik'in aşağıdaki beytinde olduğu gibi:

مَنْ يَفْعَلِ الْحَسَنَاتِ اللَّهُ يَشْكُرْهُ	وَالشَّرَّ بِالشَّرِّ عِنْدَ اللَّهِ مَثَلَانٌ ⁵
---	---

Dilde سِيَّ' nin tesniyesi sayesinde سواء kelimesinin سَوَّان şeklindeki tesniyesinden -şaz kullanımlar hariç- müstağni kalınmıştır. Mesela şairin şu beytindeki kullanım şazdır:

فِي أَرْبِ إِنْ لَمْ تَقْسِمِ الْحَبَّ بَيْنَنَا	سَوَّانِينَ فَاجْعَلْنِي عَلَى حَبِّهَا جَدًا ⁶
--	--

7. 'da vâv'ın düşmesi:

Bazen bu kelimenin başındaki vâv düşer ve kelime لَاسِيْمًا şeklinde kullanılır. Şairin şu beytinde olduğu gibi:

فِيهِ بِالْعُقُودِ وَالْإِيمَانِ لَاسِيْمًا	عَقْدَ وِفَاءٍ بِهِ مِنْ أَعْظَمِ أَلْقَابِ رَبِّ ⁷
---	--

⁵ Ka'b b. Mâlik, *Divan* (tah. Sâmî Mekkî el-'Anî), Bağdat 1966, s. 288.

⁶ Kays b. Mulavvah, *Divan* (tah. Abdussetâr Ahmed Ferrâc), Kahire, tsz.. Mektebetu Mısır, s. 93.

8. لاسيما 'dan لا' nın atılması:

er-Radî, سَيِّ'nin ister şeddeli ister şeddesiz olsun bu kelimedeki lâ'nın düşebileceğini söylemiştir. ed-Demâmî⁸ de el-Murâdî⁹'den; لاسيما'nın lâ'sız şeklini, sözleri dilde kanıt olarak kabul edilmeyenlerin kullandığını rivayet etmiştir.

el-Misbâh başta olmak üzere diğer bazı sözlüklerde; bu kelimenin لا'sız kullanılmasının mümkün olmayışı, سَيِّ ile لا'nın birbirlerinden ayrılmayacak şekilde tek bir kelime haline gelmesiyle açıklanmıştır¹⁰. Zaten kelimenin kullanılma amacı da sonrasını öncesine tercih etmek olduğundan, kelime burada eşit durumdaki anlamlar arasından birini diğerlerine üstün tutma görevi yapmaktadır. Mesela Arapların; العشر الأواخر; مستحب الصدقة في شهر رمضان لاسيما في العشر الأواخر sözünün anlamı: “Sadaka, Ramazan ayında müstehaptır. Özellikle Ramaza'nın son on gününde daha güzeldir” demektir. Burada kelime, sonrasını öncesine üstün kılmıştır. Ayrıca el-Misbâh müellifi şunları da ilave etmiştir: “Eğer burada söz olumsuz olmadan yani لا kullanılmadan söylenmiş olsaydı cümlenin anlamı: “Sadaka Ramazan ayında müstahap olduğu gibi son on günde de müstahaptır.” yani: -sadakanın-Ramazan'ın herhangi bir gününde olmasıyla son on günde olmasının arasında bir fark yoktur” demek olacaktı. Diğer taraftan ileride de vereceğimiz örnek cümlede de görüleceği üzere لا'nın atılması kelimeyi i'rab bakımından da zor duruma sokmaktadır.

9. لاسيما 'daki yâ'lardan birinin düşürülmesi:

Bazen edattaki iki yâ'dan biri düşürülür. Acaba burada düşürülen yâ hangisidir? İbn Cinnî'ye¹¹ göre düşen yâ ikincisidir. Birincinin harekesi ise düşen ikinci (lâmu'l-kelime) yâ'nın harekesidir¹². Ebû Hayyân'a¹³ göre de düşen yâ birinci yâ'dır. Aşağıdaki örnekte yâ'lardan biri düşürülmüştür:

فه بالعقود وبالإيمان لاسيما...

⁷ Es-Suyûtî, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir* (tah. Abdu'l-'âl Sâlim Mukerrem), I-IX, Beyrut, 1985, I, 88.

⁸ Muhammed b. Ebû Bekr b. Ömer (ö. 827/1424).

⁹ El-Hasan b. Kâsım b. 'Abdullah (ö. 749/1347).

¹⁰ el-Feyyûmî Ahmed b. Muhammed, *el-Misbâhü'l-münîr (fi garîbi's-Şerhi'l-kebîr li'r-Râfi'î)*, I-II, el-Mektebetü'l-'ilmîyye, Beyrut, tsz., I, 300-301.

¹¹ Ebu'l-Feth Osmân b. Cinnî (ö. 392/1002).

¹² Bk. es-Suyûtî, *a. g. e.*, I, 88-89.

¹³ Ebû Hayyân Muhammed b. Yûsuf (ö. 745/1344).

10. لا سِيمَا'dan ما'nın atılması:

Sîbeveyh'e göre ما, bu edat için zorunlu değildir ve onsuza da kullanılabilir. Bu durumda hem ما'dan sonraki ismin atılması ve hem de bunun cerden başka bir harekeyle okunması caiz değildir. Mesela edatın ismi olmadan لا سِيَّ زَيْدًا denilemeyeceği gibi ref veya nasb olarak لا سِيَّ رَاكِبًا denilemez. Burada ivâz'sız –yerine bir şey gelmeden- ve tesniye olmadan سِيَّ'nin izafetten kesilmemesi için ancak “Zeyd”in cerri ile kullanılabilir.

11. قَامَ الْقَوْمُ وَلَا سِيمَا زَيْدٌ cümlesinin i'rabı:

قَامَ الْقَوْمُ ifadesi fiil ve faildir. وَلَا سِيمَا'daki vâv itiraziyyedir. Çünkü itiraziyye vâv'ı sözün son bölümünde bulunur. Şairin şu beytindeki vâv gibi:

فَانْتِطَلَقَ وَالطَّلَاقُ الْيَتِيمَةُ	ثَلَاثٌ وَمِنْ يَخْرُقُ أَعْقُ وَأَظْلَمُ ¹⁴
---	---

وَالطَّلَاقُ'dan sonraki kısım bağımsız bir cümledir. Aynı şekilde itiraziyye vâv'ından sonra gelen لا سِيمَا'nın sonrası da bağımsız bir cümle hükmündedir.

وَالطَّلَاقُ'daki vâv'ın isti'nâfiyye vâv'ı olması da mümkündür. Bu durumda لا cinsini nefyeden ve إِنَّ gibi amel eden edat olup سِيَّ de onun ismidir.

12. Yukarıdaki örnekte زيد'in cer olma durumu:

Örnek cümlede زيد kelimesi tamlayan (muzâfun ileyh) olarak mecrûr ve aradaki ما'nın zâit olması da mümkündür. Çünkü ما kelimesinde câr ile mecrûr arasında zâit olarak bulunabilir. Bu câr harf/edat olabileceği gibi isim de olabilir.

Mâ, ¹⁵[...رَحْمَةً...], ¹⁰[...عَمَّا قَلِيلٍ...], ¹¹[...مِمَّا خَطَبْتَهُمْ...], ibareleri ile şair 'Adîy b. er-Ra'lâ'nın şu beyti ile:

¹⁴ Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edebe* (tah. 'Abdusselâm Muhammed Hârûn), I-XIII, Kahire, 1989, III, 459; *Şerhu'l-Mufasssal*, I,12.

رَبِّمَا ضَرِبَهُ بِسَيْفٍ صَقِيلٍ	بَيْنَ بُصْرِيٍّ وَطَعْنَةَ نَجْلَاءِ
------------------------------------	---------------------------------------

*Amir b. Burâka el-Hemedânî`nin aşağıdaki beytinde harf/edattır.

وَنَنْصُرُ مَوْلَانَا نَقْلَمُ أَتَاهُ	كَذَا النَّاسِ مَجْرُومٌ عَلَيْهِ وَجَارِمٌ ¹⁸
--	---

Birinci beyitte şahid رَّبِّمَا ضَرِبَهُ , ikinci beyitte ise كَمَا النَّاسِ ifadeleridir.

Bu Mâ, [أَيُّمَا الْأَجْلِينَ قَضَيْتَ] ayeti ile şairin şu beytinde isimdir:

مَنْ غَيْرَ مَا سَقَمَ وَلَكِنْ شَقِيٍّ	هَمَّ أَرَاهُ فِدَا أَصَابَ فِزَادِي ¹⁹
---	--

Beyitteki şahid”من غير سقم” ibaresidir.

Şair (İmrü'l-Kays)'in ”ولاسيما نوم بدارة جلجل...” beytinde de يوم kelimesinin cer olarak rivayetinde de durum aynıdır.

13. ما zâit olması örneğinde فام القوم ولاسيما زيد:

Yukarıdaki örnekte ve benzeri yerlerde mutlak surette ما zâittir. Hatta bazı dilciler bunun tamamen düşürülmesini bile caiz görmüşlerdir. Buna göre cümle فام القوم لاسيما زيد şeklinde olur. Burada isminin daima nekire olması gereken cinsini nefyeden لا'nın ismi durumunda olan سي'nin, alem (özel isim) olan Zeyd'e izafeti sebebiyle marife olması gerekmez. Çünkü سي, anlamındaki kapalılık bakımından تِمْثَالٌ kelimesi gibidir. Bu nedenle aleme izafeti,

¹⁵ Kur'ân-ı kerim, Âl-i İmrân, 159.

¹⁶ Kur'ân-ı kerim, Ra'd, 40.

¹⁷ Kur'ân-ı kerim, Nûh, 25.

¹⁸ Bk. *Hizânetü'l-edeb*, X , 207; *Muğni'l-lebîb*, I, 65.

¹⁹ Esved b. Ya'fir, *Divan* (nşr. Nûrî Hammûdî Kaysî), Bağdat, tsz. S. 25.

kelimenin kapalılığını kaldırmaz ve لا 'nın ismi olarak mamulü olur. Bu durumda da سى 'nin harekesi i'râb harekesidir.

Bu örnekte ما 'nın tam nekire (nekre-i tâmme) olarak muzafun ileyh olması da mümkündür. ما 'dan sonraki isim de bundan bedel veya atf-ı beyân olarak mecrurdur. Buna göre cümlenin takdiri şu şekilde olur: *ولا مثل شيء زيد*. Her halükarda زيد 'in cer olması, ref ve nasb olmasından daha uygundur.

14. زيد 'in ref okunması durumunda örneklerinde قام القوم ولاسيما زيد:

زيد keimesini ref okuduğumuzda ise ما , nekre-i tâmme mevsuf veya ism-i mevsul'dur. Bundan sonraki kısım yani زيد kelimesi, zorunlu olarak düşürülmüş bir mübtedanın haberi, mübteda ve haberden oluşan bu isim cümlesi de sıfat veya sıla/ilgi cümlesi olur. ما 'nın nekire ve mevsuf oluşuna göre cümlenin takdiri *ولا مثل شيء هو زيد موجود*, ism-i mevsul oluşuna göre de cümlenin takdiri *ولا مثل الذي هو زيد موجود* şeklindedir. Bu durumda سى muzaf durumda olduğu için harekesi i'râb harekesidir. Ancak Zeyd'in ref olması, ما 'nın akıllılar için kullanılmasını zayıflatır. Çünkü ما 'da asıl olan yalnız akılsızlar veya akılsızlarla birlikte akıllılar için kullanılmasıdır. Mesela şu ayette akıllılarla birlikte kullanılmıştır: ²⁰ [سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ...]. Ancak buna yani ما 'nın mutlak olarak akılsızlar için kullanıldığı hususuna, bunun, bazı durumlarda kendisinde kapalılık bulunan akıllılar için de kullanılmış olmasıyla cevap verilebilir. Mesela şu örnekte olduğu gibi: *وقد رأيت شجراً من بعيد، أنظر إلى ما ظهر*. Bizim yukarıdaki örneğimiz de sonrası öncesini açıklayan bu kabilden bir örnek olarak kabul edilebilir.

15. Örnek cümlede زيد 'in nasb okunması:

زيد 'in nasb okunması ise, onun gizli bir fiilin mefûlü olması sebebiyledir ki bu da أعنى fiilidir. ما tam nekire ve لا 'nın haberi de düşürülmüştür. Buna göre cümlenin takdiri şu şekildedir: *ولا مثل شيء أعنى زيداً*. Bu örnekte Zeyd'in ما 'nın temyizi olarak mansûb ve سى 'nin de onun tamlayanı olması da caizdir. Ancak bu طيب النفس örneğindeki gibi temyiz marife de olabileceğini kabul edenlere göredir. Eğer لاسيما 'nın sonrası nekire olursa ittifakla temyiz olarak mansûb olmasında bir engel yoktur. *ولاسيما يوماً*

²⁰ Kur'ân-ı kerim, Hadîd, 1.

örneğinde olduğu gibi. Çünkü لاسيما'dan sonra nekire olarak gelen ve temyiz olan isim, tıpkı ممثل kelimesinden sonra temyiz olarak kullanılan nekire ismin benzeridir. Şu ayette olduğu gibi: [...ولو جئنا بمثله مددا] ²¹. Ancak burada en doğrusu; ما'nın temyizle açıklanan شيء anlamında "tam nekire" ve سي'nin fethasının i'rab harekesi olmasıdır.

Buraya kadar söylediklerimiz örnek cümlelerin ve dolayısıyla لاسيما'nın irabıyla ilgili hususların kısa bir özetinden ibarettir.

Halep Mekteb-i Sultânîsî'nde felsefe ve tarih hocası olan değerli dostum üstad Şeyh Muhammed et-Tayyib, et-Tevâtî lakabıyla tanınan dedesi Allâme Şeyh Muhammed el-Meşîş el-Hasenî'nin ²², لاسيما'nın irabıyla ilgili olarak kaleme aldığı bir risaleyi bana hediye etme nezaketinde bulundu. et-Tevâtî, risalesinde bu kelimenin irabıyla alakalı hususları nazmettiği bir şiirde özetlemiş, sonra da bu beyitleri şerh etmiştir. Ben de burada konunun bütünlüğüne katkısı olacağı düşüncesiyle bu şiiri burada vermeyi uygun buldum.

Beyitler:

<p>فأجزر أو أرفع ثم نصبه اذكرا وصل لها أو قبل تنكرا ووصف رفع وجبر أكرين سي تقي يوم بأحوال ثلاث عا وبعد سي جملا، فاقعا من ستيما رسي خفا نفضلا ثم الصلاة للتبي ذي البهاء</p>	<p>وما يلي لاسيما إن نكرا في الجر ما زيدت وفي الرفع ألف وعند رفع مبتدأ قتر وفي وأنصب ميمزا وقل لاسيما والنصب أن يعرف اسم فامنعها أجاز ذا الرضسي ولا تحذف لا وامنع على الصحيح الإستثناء بها</p>
--	--

Müellif burada لاسيما'dan sonra gelen isim nekire olduğunda bunun cer, ref ve nasb'nın caiz olduğunu, ancak cerrin daha uygun ve ما'nın da zâid olduğunu söylemektedir.

²¹ Kur'ân-ı kerim, Kehf, 109.

²² Ö. 1311/1893.

‘لاسيما’ dan sonra gelen bu nekire ismin ref olması ise düşürülmüş bir mübtedanın haberi, ما da ya mevsule veya nekire –i mevsufedir. Her iki şekilde ‘سي’ muzaf durumda olduğu için fethası i‘rab fethasıdır. Mümeyyezin nekire olması koşuluyla ‘لاسيما’ dan sonra gelen nekire ismin nasb olması da caizdir.

Şairin (İmru’l-Kays) şu mısraı جُلجُل يوم بداره ولاسيما üç değişik şekilde rivayet edilmiştir. Er-Radî, diğer dilcilerin aksine ‘لاسيما’ dan sonra başında “vâv” bulunan bir cümlenin gelmesini caiz görmüştür. ‘لاسيما’ dan لا ‘nın hazfi caiz değildir. Ancak ‘سي’ ni “yâ”larından birinin düşürülmesi caizdir. ‘لاسيما’ ile istisna yapmak da caiz değildir.

16. Ebû ‘Alî el-Fârisî’nin²³ ‘لاسيما’ ile ilgili görüşleri:

Ebû ‘Alî Heytiyyât’ında –ki bu eser Fırat nehri kenarındaki Heyte²⁴ adlı şehirde bir takım dil meselelerine dair öğrencilerine imla ettirdiği bir risaledir- اِبْدِ قَامُوا لَاسِيْمَا زَيْدٍ (Geldiğinde Zeyd başta olmak üzere hepsi ayağa kalktılar) örneğinde لا ‘nın amelsiz olumsuzluk edatı ve ‘سي’ nin de hal olduğunu ve cümlenin takdirinin de هو يَفُوهُمْ بَلْ هو الْقِيَامُ لَزَيْدٍ فِي الْقِيَامِ عَيْرَ مَسَاوِينَ لَزَيْدٍ فِي الْقِيَامِ فِي الْقِيَامِ بَلْ هو يَفُوهُمْ şeklinde olduğunu söylemiştir²⁵. Yani Zeyd kalkma hususunda diğerlerinden önce davranmıştır. (ما ve sonrasının i‘rabı قام القوم ولاسيما زيد örneğinde olduğu gibidir).

Ebû ‘Alî el-Fârisî’nin bu görüşüne iki noktadan itiraz edilmiştir. Birincisi: سِيْمَا لا bazen vâv’lı kullanılır. Eğer bu hâl olsaydı bunun caiz olmaması gerekirdi. Çünkü “hâl” müfred olduğunda başında vâv gelmez. Mesela جاء زيد وضاحكا denilmez. Ancak buna; yani Ebû ‘Alî el-Fârisî’nin, bu kelimenin her halükarda değil de ancak vâv’dan soyutlandığı yerlerde hâl olduğunu söylemiş olabileceği ihtimalinden hareketle itirazın yersiz olduğu söylenmiştir. İkincisi: لا muzari fiil ile başlayan bir fiil cümlesi dışında cümle olmayan haber, sıfat ve hâl’in başında geldiğinde bunun tekrarı gerekmektedir. Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi: ²⁶[لا فِيهَا عَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا بِنَزْفُونَ], ²⁷[بُوَقْدٌ مِنْ شَجَرَةٍ], [جَاءَ زَيْدٌ لَا خَائِفًا وَلَا أَسْفًا], [مُبَارَكَةٌ زَيْبُونَةَ لَا شَرْقِيَّةً وَلَا غَرْبِيَّةً]

²³ Ebû ‘Alî Hasen b. Ahmed b. ‘Abdu’l-gafûr el-Fârisî (ö. 377/987).

²⁴ Yâkût el-Hamevî, *Mu‘cemü’l-Büldân* (Tah. Ferîd ‘Abdulazîz el-Cundî). I-VII, Dâru’l-kütübü’l-‘ilmîye, Beyrut, I, 482-483.

²⁵ *Muğni’l-lebîb* (I, 140)’den naklen.

²⁶ *Kur’ân-ı kerim*, Sâffât, 47.

²⁷ *Kur’ân-ı kerim*, Nûr, 35.

beyitlerin ilkinde haber olan نفع, diğerinde ise hal olan مستعينا müfred kelimelerinin başında şiir zaruretinden dolayı tekrar edilmemiştir:

وَأَنْتَ إِمْرُؤٌ مِّمَّا خُلِقْتَ لِغَيْرِنَا	حَيَاتِكَ لَا تَقَعُ مَوْتِكَ فَاجِئِعٌ ²⁸
--	---

قَهَرْتُ الْعَدَى لَا مُنَى أَعْيُنًا بِعَصْرِيَّةٍ	وَلَكِنْ بِأَنْوَاعِ الْخَذَائِعِ وَالْمَكْرِ ²⁹
---	---

ed-Demâmînî buralarda tekrarın manen mevcut olduğunu söyleyerek zarureten tekrar edilmediği görüşüne itiraz etmiştir. Ona göre قام القوم لاسيما زيد cümlesinin anlamı, “Onlar, Zeyd’den farklı bir şekilde kalktılar ama kalkışları ondan daha güzel değil idi hatta Zeyd onlardan daha güzel bir şekilde kalktı.” Bunun bir benzeri ise ez-Zemahşerî’nin [فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ]³⁰ ayetinde yaptığı açıklamaları ve ayrıca lafzan veya manen mazi’nin başında لا geldiğinde bunun tekrarının gerektiğini vurgulamış ve ayetin tevilini فلا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ أَي: فَلَا فَكَّ رَقَبَةً وَلَا اطْعَمَ مَسْكِينًا şeklinde yapmıştır³¹.

لا فِضْرَةَ اللَّهِ فَالِكِ، لا تَنْتَلِ بِدَاكِ، لا زال مُنْهَلًا بَجْرُ عَاتِكِ الْقَطْرِ، لا بَارِكِ اللَّهُ بِالْغَوَانِي، والله لا فَعَلْتَ كَذَا

gibi ifadeler ile aşağıdaki şiir dua anlamında oldukları için buralarda لا tekrar edilmemiştir.

حَسَبَ الْمُحِبِّينَ فِي الدُّنْيَا عَذَابُهُمْ	تَاللَّهِ لَا عَذَابَهُمْ بَعْدَهَا سَقْرٌ ³²
---	--

Bunların dışında لا ‘nın tekrar edilmeden kullanıldığı yerler, şaz(:kuraldışı)dır.

²⁸ Hizânetü'l-edebe, IV, 38.

²⁹ El-Murâdî, *Cena'd-dânî* (tah. Fareddin Kabâva), Beyrut 1983, s. 299.

³⁰ Beled, II.

³¹ Bk. ez-Zemahşerî, *Keşşâf*, I-IV, Dâru'l-Ma'ârif, tsz., IV, 213.

³² Bk. Hizânetü'l-edebe, VIII, 332; *Muğni'l-tebîb*, I, 243.

---

seviyorum”, ikinci yani “husûsan” anlamında olduğunda ise manası, “Şam’a olan sevgim, halkının zulmü engelledikleri ve güzel vatanı korudukları halde/takdirde daha da çoktur/daha çok severim” olur. Yani Şam’a olan sevgim, ancak halkının zulme karşı olmaları ve sevgili vatanlarını korumaları halinde daha da fazladır.

ŞARKİYAT MECMUASI YAYIN KURALLARI

- 1- Şarkiyat Mecmuası, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nün ilan ettiği dört yayın döneminden ikisinde (Haziran-Aralık), yılda 2 sayı olarak yayınlanacaktır.
- 2- Dergimize şarkiyat, Türkiyat, tarih ve Türk kültürü alanlarındaki araştırmalar, bu sahalarla ilgili tenkitli metinler ve bu metinlerin Türkçe çevirileri, bu sahalarla ilgili olarak yabancı dilde yayımlanmış makalelerin ve kitap bölümlerinin Türkçe tercümeleleri, yine bu sahalarla ilgili olarak eski Türkçe harfli matbu veya el yazması metinlerin çeviri yazıya dökülmüş tenkitleri ile metin değerlendirmeleri ve bu alanlarla ilgili kitap tanıtımları kabul edilir.
- 3- Derginin yayın dili Türkçe'dir. Ancak Yayın Kurulu'nun kararı ile mevcut makalelerin üçte birini geçmeyecek şekilde İngilizce, Fransızca ve Almanca makaleler ile yine Yayın Kurulu'nun kararı ile yirmi sayfayı geçmeyen Arapça, Farsça ve Urduca yazma eser metinleri de yayımlanabilir. Dergiye önceden yayınlanmamış yazılar kabul edilir.
- 4- Makale yazarı, adını, soyadını, adresini (iş adresi), telefon numaralarını ve e-mail posta adresini dergi sorumlusuna bildirmek zorundadır.
- 5- Mecmuaya gönderilecek yazıların üç adet kopyası ile bir adet disket ya da cd kaydının (Metin PC, World'de Times New Roman 11 punto ve 1 satır aralığı ile yazılmalı, sayfa yapısı, A 4 yatay, her kağıda iki sayfa, alt boşluk 0.75, üst boşluk 0.75, sağ boşluk 1.17 ve sol boşluk 1.17, cilt boşluğu ile alt-üst bilgi boşluğu bırakılmayacak şekilde oluşturulmalı, kısaca mümkünse derginin son sayısının sayfa yapısına uygun olarak) gönderilmesi gereklidir.
- 6- Yazı ve makalelerde yer alan fotoğraf, harita, grafik, arşiv belgesi vb. görsel malzeme basıma uygun biçimde teslim edilmelidir.
- 7- Çeviri gönderenlerin mutlaka makalenin yabancı dildeki orijinal kopyasını göndermesi, ayrıca makalenin tam bibliyografik künyesini (derginin tam adı, yazarı, baskı yeri, yılı, cildi, sayısı ve sayfaları) bildirmesi gereklidir.

- 8- Yayın Kurulu, tashihlerin hakem raporlarına uygunluğunu kontrol eder.
- 9- Dergimize gönderilen çalışmalar yayımlansın ya da yayımlanmasın yazarlarına iade edilmez.
- 10- Kitap tanıtımı dışındaki çalışmaların her birinin en az 50 en fazla 100 kelimedenden oluşan Türkçe ve İngilizce özeti (summary), anahtar kelimeleri (keywords) ve makalenin İngilizce başlığı eklenmelidir.
- 11- Çalışmalarda dipnotlar sayfa altında olacak şekilde düzenlenmeli ve dipnotlarda kitap adları italik, makale adları düz karakterde tırnak içinde yazılmalıdır. Dipnotta kullanılan metin kitap ise şu sıra takip edilmelidir: Yazarın adı, kitap adı, basım yeri ve yılı, cilt, sayfa; makale ise: Yazar adı, "makale adı", makalenin yer aldığı kitap vs., cilt, yıl, sayı (basım tarihi), sayfa.
- 12- Dergide yayımlanan yazı ve makalelerin içeriği ile ilgili tüm sorumluluk yazarlarına aittir.

İrtibat adreslerimiz ve telefon numaralarımız:

Prof. Dr. A. Yaşar Koçak

İ. Ü. Edebiyat Fakültesi 357 no'lu oda.

Tlf: 455 57 00'dan 15949 Cep: 0532 201 11 21

Y. Doç. Dr. Abdullah Kızılcık

İ. Ü. Edebiyat Fakültesi 364 no'lu oda.

Tlf: 455 47 00'dan 15979 Cep: 0555 291 19 54

e-mail: sarkiyat@istanbul.edu.tr